

FUNDACIÓ ESCOLTA JOSEP CAROL

Seu social: Barcelona

Àmbit geogràfic: Autonòmic

Forma jurídica: Fundació

- 32 persones treballadores
- 27 persones treballadores pertanyents a col·lectius en risc d'exclusió social
- 7 persones voluntàries
- 70 persones sòcies

Nombre actual de persones ateses

- 5034 a serveis a la infància i la joventut

www.josepcarol.cat

Breu història de l'organització

La Fundació Escolta Josep Carol neix l'any 1998 de la mà d'Escoltes Catalans, amb la finalitat de fer arribar noves propostes educatives a infants i joves. Els principis que conformen la base dels projectes de la Fundació parteixen de l'ideari educatiu d'Escoltes Catalans, l'associació de l'escoltisme català i laic, qui ha estat la seva entitat impulsora. Així doncs, ambdues entitats es defineixen a partir d'uns ideals compartits i d'un mètode educatiu que es fonamenta en la transmissió de valors, la pedagogia de l'acció i el compromís individual i col·lectiu.

Entesa l'educació com un instrument clau per a la transformació social, la Fundació pretén col·laborar amb altres agents educatius per dur a terme el més coherentment i coordinada possible aquesta tasca.

La formació d'educadores de l'Escola FORCA que a través d'iniciatives que combinen la reflexió amb l'acció, aconsegueix una societat més crítica i capacitada per transformar-se.

L'acció educativa, estructurada en diversos projectes destinats a infants i joves, en l'àmbit de l'educació no formal i també en el de l'ensenyament reglat.

La recerca en els camps educatiu i social i la generació de reflexió entorn el paper que l'educació en el lleure té en el transcurs vital de l'individu i de la seva societat

Missió

La Fundació té com a missió promoure l'educació d'infants i joves en la ciutadania responsable i en els valors de l'escoltisme laic català, a través del suport a la tasca educativa i associativa d'Escoltes Catalans, la generació de reflexió i pensament, i el desenvolupament de projectes, serveis i recursos en l'entorn educatiu.

La visió de la Fundació pretén:

- Contribuir a enfortir l'escoltisme tot millorant-ne la projecció social.
- Traslladar els valors i la metodologia escolta a les activitats i projectes que desenvolupa.
- Fomentar i aportar qualitat i innovació a les necessitats educatives de la nostra societat.

Els valors que sustenten la nostra intervenció són: els drets humans, la justícia global, el feminisme, la laïcitat, la participació infantil i juvenil.

Descripció de l'activitat

Les principals línies d'actuació de la Fundació són:

- Escola FORCA, una escola d'educadors i educadores en el lleure infantil i juvenil, homologada per la Direcció General de Joventut l'any 1982. L'escola ofereix formació reglada com el curs de monitor/a i director/a d'activitats d'educació en el lleure infantil i juvenil i formació especialitzada.
- Projectes socioeducatius: iniciatives basades en els valors i la metodologia escolta, dissenyades per vertebrar-se en la comunitat on s'insereixen, a través del diàleg amb els agents socials, els centres educatius, les associacions juvenils, veïnals, culturals, i les persones de cada territori. Casals infantils i juvenils, equipaments juvenils, projectes de dinamització de patis escolars o espais familiars.
- Servei de prevenció, detecció i gestió de violències sexuals a la infància i l'adolescència per a les entitats juvenils i/o educatives. El servei es realitza en termes preventius de situacions de risc o bé sobre casos de violències detectats.
- Servei d'Acampada: una xarxa de terrenys repartits per Catalunya per a la realització d'estades educatives i la conservació del patrimoni natural.

DESCRIPCIÓ DE LA INICIATIVA PROPOSADA

PREVENCIÓ, DETECCIÓ I ACTUACIÓ. TRENQUEM EL TABÚ DE LES VIOLÈNCIES SEXUALS INFANTILS

Breu descripció

El projecte desplega diferents accions contra les violències masclistes en el marc d'un treball que duu a terme l'entitat per a prevenir, detectar i acompanyar les situacions de violències sexuals en les activitats de lleure amb infants i joves.

La Llei Orgànica 08/2021 de Protecció Integral a la Infància i l'Adolescència (LOPVI) suposa un gran avenç que habilita eines i mecanismes per protegir millor als infants i adolescents. A Catalunya a més, fa anys que les entitats del sector treballen amb el Protocol prevenció dels abusos sexuals i altres maltractaments en l'àmbit de l'educació en el lleure contra les violències.

Davant les obligacions que aquestes normatives estableixen, la Fundació aposta per desenvolupar un servei d'acompanyament a les entitats de lleure de Catalunya amb l'objectiu de garantir el benestar, la protecció i la seguretat de tots els infants i adolescents que participen en les activitats i programes d'aquestes entitats.

El desenvolupament d'aquest projecte suposa la implementació en les entitats de mesures que han de prevenir possibles situacions de violència contra infants i adolescents per part de les persones adultes, com també per part d'altres menors, detectar com més aviat millor les situacions de violència que puguin estar rebent, definir procediments d'actuació davant indicis de situacions de violència, fer-los accessibles al conjunt dels membres de l'entitat, i en definitiva, promoure una resposta adequada davant qualsevol forma de violència.

Les diferents actuacions proposades en els acompanyaments garanteixen la protecció dels infants i adolescents mitjançant cinc passos clau: identificació de riscos, establiment de protocols de resposta, revisió del procés de selecció de personal, formació contínua a les persones treballadores i/o voluntàries i creació de material de sensibilització.

La iniciativa presentada inicia l'abril del 2022 i en consolida a partir del gener de 2023. Actualment, el projecte es duu a terme a tot Catalunya.

Aportació de valor de la iniciativa

La Fundació té una trajectòria de 26 anys en el món del lleure educatiu, i 5 en el desenvolupament de projectes de prevenció, detecció i acompanyament a les violències sexuals infantils. A través de l'acompanyament als 43 agrupaments d'Escoltes Catalans, s'han gestionat més de 90 casos i s'han format més de 600 monitores per a esdevenir referents de prevenció. Des del gener de 2023, a més, la Fundació assessora totes les entitats juvenils de Barcelona a través d'un servei del CRAJ. La Direcció General de Joventut sol·licita l'any 2024 que la Fundació imparteixi les formacions de prevenció, detecció i acompanyament a les violències sexuals infantils per a responsables de projectes de lleure educatiu. Des d'aquesta experiència en la transversalització de la cultura preventiva i l'aplicació de mesures de detecció i resposta, s'ofereix un servei de qualitat, amb mirada feminista i transformadora, basada en el dret dels infants i adolescents i la seva participació activa.

Necessitat a la que respon

Les xifres ens parlen d'una situació insostenible: un de cada cinc infants és víctima de violència sexual tal com es menciona en el Protocol de prevenció dels abusos sexuals infantils de la Generalitat de Catalunya; i d'aquests, gairebé el 80% dels casos són contra noies. Save the Children publica la seva anàlisi més recent que a Espanya, un 45% dels abusos sexuals comesos en menors es produeixen entre els 13 i els 16 anys i en el 78,9% dels casos, les víctimes són nenes i noies adolescents. Cal tenir en compte que entre el 80 i el 85% de casos es produeixen en l'entorn de confiança.

A Catalunya els projectes de lleure educatiu, com cita la DGJ, aglutinen unes 342.064 persones; un àmbit amb gran potencial

per a la prevenció alhora que un espai amb possibles situacions de risc. Cal tenir en compte que són espais de confiança i això pot generar revelacions que comencin a trencar el silenci.

És per això que és del tot imprescindible que les persones que participen d'un espai, projecte o servei de lleure educatiu prenguin consciència de com fer una bona prevenció i evitar les situacions de risc, així com ser capaces de detectar indicis i d'actuar correctament davant la revelació d'una situació de violència, tenint clars els circuits d'actuació i els recursos que tenen al seu abast. Només d'aquesta manera els aconseguirem espais de protecció i garantia de drets de la infància i l'adolescència.

Principals objectius assolits

Els principals objectius assolits amb la posada en marxa del servei d'acompanyament a les entitats de lleure de Catalunya són:

- Oferir eines efectives per a la prevenció, detecció i abordatge de les violències sexuals infantils a les monitores i dirigents de les entitats de lleure.
- Dotar d'estratègies pedagògiques a les monitores per acompanyar positivament i de forma àmplia la sexualitat dels infants i joves.
- Intervenir de forma socioeducativa en situacions abusives de caràcter lleu per tal de reduir les conductes de risc.
- Oferir formació que contribueix a la lluita contra les violències sexuals infantils.
- Sensibilitzar sobre els drets de la infància i promoure la mobilització i el treball conjunt amb les famílies, l'entorn immediat i les administracions.
- Fomentar la perspectiva de gènere en la pràctica educativa i revisar-ne els estereotips.

Principals resultats obtinguts

Els principals resultats obtinguts amb el nou servei d'acompanyament a les entitats en prevenció, detecció i gestió de situacions de violències sexuals infantils i juvenils són:

- Recursos pedagògics generats i a disposició dels equips educatius: més de 20 activitats dissenyades, més de 80 activitats implementades, 3.500 infants i joves participen de les activitats i 30 documents de pautes i circuits adaptats.
- 120 persones acompanyades en l'abordatge de situacions de violències sexuals detectades: més de 200 hores d'assessorament als equips educatius per fer front a situacions lleus, moderades o greus.

- 200 hores de formació impartida per a més de 600 persones vinculades a projectes de lleure educatiu.
- 3.500 famílies sensibilitzades sobre prevenció i reconeixement de les violències sexuals infantils. Més de 60 reunions amb famílies realitzades anualment.
- Una xarxa amb més de 20 agents socioeducatius construïda per a l'abordatge integral de les situacions detectades.

Abast de l'experiència

El servei d'acompanyament en matèria de violències sexuals infantils està disponible per totes les entitats de lleure educatiu d'àmbit català, les quals agrupen més de 340.000 infants i joves.

En un primer moment, aquest projecte va néixer per a donar suport als 43 agrupaments d'Escoltes Catalans i així ho continua fent. En un segon moment, va obrir-se a totes les entitats juvenils de Barcelona i actualment, dona resposta a qualsevol petició d'entitat juvenil de Catalunya que ho requereixi.

És doncs un servei en creixement que parteix d'una necessitat real i de la voluntat compartida de lluitar contra les desigualtats, les discriminacions i les violències a les quals s'han d'enfrontar infants, joves i responsables dels projectes educatius.

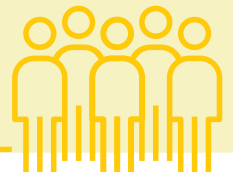
Persones implicades en l'experiència:

Treballadores: 5

Membres equips directius: 7

Ateses: 3040

Voluntàries: 7

Principals factors clau d'èxit

- La feina pionera feta per Escoltes Catalans des del 2018 ha assentat unes sòlides bases per a la creació del servei, amb coneixement de les necessitats i característiques de les entitats a les quals s'adreça.
- La nova llei (LOPVI) defineix la figura de Delegades de protecció, però cal acompanyar les entitats per aprofundir sobre les funcions d'aquestes i definir els reptes que tenen a l'hora de construir entorns de bon tracte als espais educatius on intervenen.
- Treball de complementarietat amb les polítiques públiques que es tradueix en suport rebut per part de l'Administració, demandes rebudes per part de centres educatius, equipaments i altres serveis públics.

- Assessorament d'entitats expertes amb qui hem teixit aliances per garantir una intervenció competent, rigorosa i complementària amb les propostes existents.
- Incorporació de l'eix de prevenció i lluita contra les violències sexuals infantils en el Pla Estratègic 23-26 de la Fundació.
- Es detecta una mancança real a través d'una diagnosi elaborada entre les principals entitats de lleure i rebem una bona acollida del servei en conseqüència.
- Grup mixt entre persones voluntàries de l'Associació i tècniques de la Fundació impulsen la iniciativa i participen del procés de disseny, seguiment i avaluació continuada
- Personal tècnic especialitzat i format en la matèria per a donar resposta a les necessitats canviants del context. Alta adaptabilitat i competència de les persones que lideren el projecte

Dificultats i reptes superats en el desenvolupament de la iniciativa

El primer repte superat ha sigut el procés de creixement del mateix projecte. En un inici es comptava amb el suport extern de la Fundació Vicky Bernadet per acompanyar els processos més complexos. Actualment, l'experiència de les responsables del servei proporcionen la capacitat d'abordar de forma gairebé autònoma la majoria de casos. Aquest procés ha sigut un repte en l'equilibri de les relacions entre les dues entitats que han hagut de reajustar les posicions de cada una en el mapa de serveis en matèria de prevenció de violències sexuals a la infància i l'adolescència.

La segona dificultat ha sigut treballar amb les entitats de base i ajudar-les a establir els seus propis canals i procediments d'acord amb les federacions o moviments de segon nivell a les quals pertanyen. Aquest és un repte si es vol respectar la idiosincràsia de cada entitat tot vetllant pel compliment de la normativa.

El tercer repte ha vingut arran de l'augment de demandes del servei. La sensibilització i la formació activen la capacitat de detectar, i això implica una tasca de gestió de casos més elevada cada any. No sempre, però les situacions poden ser resoltes aplicant el protocol amb rigidesa, requereixen respostes educatives que transformin conductes inadequades amb una mirada restaurativa.

I finalment, una de les més grans desavantatges és la manca de recursos econòmics i la precarietat que defineix el lleure educatiu.

Elements innovadors que aporta la iniciativa

En primer lloc, la incorporació de la perspectiva feminista com a paradigma per a la prevenció i abordatge de les violències sexuals a la infància i adolescència suposa emmarcar aquestes violències a la realitat social que vivim: el sistema patriarcal, i combatre'l. Alhora, es pretén fer un treball des d'un vessant positiu, des del feminisme i la coeducació, el qual suposi allunyar-se del terror sexual i oferir una educació en positiu, posant al centre el benestar, el respecte, la informació i els drets. Aquesta mirada ens obliga a superar el focus exclusiu cap a les víctimes i incorporar una mirada àmplia pel conjunt d'agents que participen del lleure.

En segon lloc, posar en relleu que el projecte promou la participació directa i activa d'infants i joves a través d'accions d'apoderament que posen en pràctica l'autoconeixement, la cura i el foment de relacions saludables entre iguals. Mitjançant l'educació en el lleure amb perspectiva feminista, treballem perquè infants i joves tinguin eines per identificar, reconèixer i denunciar situacions abusives que pateixin o que vegin en el seu entorn. Alhora, cal seguir fent prevenció des d'una educació feminista del cos, la sexualitat i que afavoreixi la construcció de relacions sexo-afectives sanes. L'apropament d'aquestes persones a una revisió crítica del sistema sexe-gènere, llavor de desigualtats i violències contra les dones, és clau per a contribuir a erradicar-ne l'existència.

Factors que permeten la transferència i replicabilitat

El servei d'assessorament és un suport per treballar els marcs legals a l'entitat, fomentar la cultura del bon tracte i donar suport a la gestió de casos. Aquests tres pilars són replicables al conjunt d'entitats perquè, en primer lloc, l'aterratge del marc legal es fa de forma participativa amb les membres de l'entitat i, per tant, s'adapta a la realitat d'aquesta. En segon lloc, les eines que es donen per fer prevenció i foment del bon tracte parteixen d'una diagnosi prèvia per tal d'adequar-ho a la realitat de l'entitat. I finalment, pel que fa a la gestió de casos, el protocol dicta les pautes i circuits a seguir, per tant, és quelcom aplicable a qualsevol espai de lleure, la clau és tenir la capacitat de fer-ho.

La idiosincràsia del lleure és compartida malgrat la seva diversitat d'espais, ja que la gran majoria impliquen convivència, pernocta, activitats amb potencials riscos com els jocs d'aigua, dutxes, etc. Aquests elements comuns en les entitats faciliten l'adequació del projecte a cada realitat i possibiliten la transferència de bones pràctiques d'una entitat a una altra i compartir recursos.

Finalment, cal mencionar que les violències evolucionen i cal actualitzar les respostes que hi donem des dels projectes educatius. Aquest fet ens obliga a fer una avaluació continuada, i així entendre i adaptar el servei a les organitzacions i els territoris, ja que constantment ens trobem amb nous casos i noves necessitats a les quals cal acompanyar.